

Regionální školství

Řízení, financování, aktéři

EKVZ 27. 3. 2014

Správa v regionálním školství

- Co (všechno) znamená regionální školství?
 - veškeré školství s výjimkou VŠ
 - školství v úpravě školským zákonem
 - preprimární vzdělávání až terciární ve VOŠ
 - školy + školská zařízení
- státní správa (MŠMT, ČŠI, KÚ v přenesené působnosti) a samospráva (obce, kraje, KÚ v samostatné působnosti)
- ČR: vysoká míra decentralizace ve školství + velká autonomie škol

Řízení na centrální úrovni

- státním institucím je dovoleno pouze to, co zákon výslovně stanovuje (x soukromé právo)
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
 - dle školského zákona „...řídí výkon státní správy ve školství v rozsahu stanoveném tímto zákonem a odpovídá za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy“
- nástroje vymezené školským zákonem
 - školský rejstřík
 - systém financování školské soustavy
 - ČŠI
 - systém vzdělávacích programů a dlouhodobých záměrů
 - právní předpisy

Nástroje MŠMT

1. Školský rejstřík

- veřejný seznam škol & školských zařízení vedený MŠMT
- PO zapsaná do rejstříku může vydávat doklady o vzdělání, má nárok na státní dotace & podléhá školskému zákonu

2. systém financování (viz dále)

3. Česká školní inspekce

- správní úřad s celostátní působností
- hlavní náplň činnosti – poskytování zpětné vazby všem článkům řízení
- upravuje školský zákon
- hodnocení škol + kontrola škol z hlediska dodržování právních předpisů a hospodaření s prostředky státního rozpočtu
- nezávislost, ale ministr jmenuje ústředního školního inspektora + ministerstvo schvaluje kritéria hodnocení & plán hlavních úkolů na daný školní rok

Nástroje MŠMT (II)

4. **System vzdělávacích programů a dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy**

- 2 úrovně vytváření vzdělávacích programů – RVP v kompetenci státu (MŠMT) + školní vzdělávací programy
- MŠMT může změnami v RVP měnit např. učební plán
- **Dlouhodobý záměr** – MŠMT každé 4 roky předkládá ke schválení vládě, ta jej předloží k projednání Parlamentu
 - hodnocení dosavadního vývoje + cíle a úkoly (pro MŠMT a KÚ) pro další 4 roky – MŠMT i KÚ výroční zprávy („skládání účtů“)

5. **Právní předpisy**

- *co není zákonem dovoleno...* (ochrana občanů)
- nový školský zákon od r. 2005
- zákon o pedagogických pracovnících
- vyhlášky & nařízení vlády
- metodické pokyny, výnosy a doporučení MŠMT

Nižší úrovně správy

1. státní správa

- krajský úřad – obdobné kompetence na území kraje jako MŠMT (dlouhodobý záměr, vedení školského rejstříku, přerozdělování fin. prostředků školám)
- obecní úřad obce s rozšířenou působností, úřad MČ
- ředitel školy – rozhoduje o právech a povinnostech v rámci státní správy (dle § 165 ŠZ) – přijetí žáka do školy, odklad PŠD, vyloučení žáka...

Nižší úrovně správy

2. samospráva

- územně samosprávné celky– významné pravomoci v oblasti školství
- **obce** – zajišťují pro děti s trvalým bydlištěm na jejich území podmínky pro plnění povinné školní docházky & podmínky pro předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky
- plní roli zřizovatele škol – kompetence vůči nim
- obec nemá možnost ovlivňovat obsah vzdělávání, vzdělávací proces ani vzdělávací nabídku škol – ALE! (1) jmenuje a odvolává ředitele školy a (2) má zástupce ve školské radě
- **kraje** – obdobné kompetence vůči SŠ a VOŠ + odpovídají za vzdělávání dětí se zdravotním postižením, za jazykové, základní umělecké a zájmové vzdělávání a za výkon ústavní výchovy

Nižší úroveň správy

- **školská rada (ŠR)**
 - od r. 2005 ZŠ, SŠ, VOŠ povinnost zřizovat ŠR
 - zástupci rodičů (1/3), pedagogů (1/3), zřizovatele (1/3)
 - od r. 2012 může ŠR navrhnout odvolání ředitele
 - schvaluje výroční zprávu, školní řád + pravidla hodnocení výsledků vzdělávání žáků
 - často pouze formální činnost
- **řízení školy**
 - vysoká míra autonomie, ředitel nemá „nadřízeného“ – rozhoduje v širokém spektru případů (zároveň nese přímou odpovědnost!)
 - ředitelé – *nastudovat v READER (Mouralová, 2013)*

Financování regionálního školství v ČR

- legislativní úprava:
 - školský zákon
 - zákon o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením
 - zákon o pedagogických pracovnících
 - vyhláška o krajských normativech
- vzdělávání bezplatné s výjimkou MŠ a VOŠ
- školství v ČR financováno v rozhodující míře z veřejných rozpočtů (dále hospodářská činnost, nebo čerpání prostředků z mezinárodních projektů)
- výdaje na školství cca 10 % státního rozpočtu ČR (65 % kapitoly MŠMT tvoří výdaje na regionální školství)
- z veřejných rozpočtů financovány školy a škols. zařízení zřízené MŠMT, církvemi, obcemi (svazky obcí) + kraji (kromě JŠ s právem SJZ, výchovná a ubytovacích zařízení)

Financování regionálního školství v ČR

- od r. 1992 **normativní financování**
 - normativ = stanovený jednotkový neinvestiční výdaj na žáka
 - republikové a krajské normativy
 - většina neinvestičních výdajů (x část poskytována účelově + investiční výdaje)
 - limit objemu mzdových prostředků a limity pro počet zaměstnanců
- financování soukromých škol se řídí zákonem č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením
 - PO zapsaná ve školském rejstříku (vyjma JŠ s právem SJZ) může zažádat o dotaci ze SR (*podrobněji Páleníková, 2013, READER*)

Republikové a krajské normativy

- stanovuje MŠMT jako výši výdajů připadajících na vzdělávání a školské služby pro jedno dítě, žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie v oblasti předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání na kalendářní rok

Tab. Republikové normativy na rok 2014

Věková kategorie	NIV CELKEM Kč/žáka	MP celkem vč. odvodů Kč/žáka	ONIV celkem Kč/žáka	Zam. Z. /1000ž
3 - 5 let	39 235	38 735	500	127,612
6 - 14 let	50 423	49 338	1 085	129,591
15 - 18 let	58 313	57 243	1 070	144,429
19 - 21 let	49 755	49 055	700	127,612
KZÚV	239 179	236 679	2 500	693,459

Republikové a krajské normativy (II)

- na základě RN přidělovány finance krajům podle počtu výkonů-školám prostředky dále přerozdělovány na základě **krajských normativů** (stanovuje KÚ)
- KÚ vychází zejména z (dle § 161 ŠZ)
 - dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji;
 - RVP nebo akreditovaných vzdělávacích programů pro vyšší odborné vzdělávání;
 - rozsahu *přímé* činnosti vyučovací, výchovné, speciálně pedagogické nebo pedagogicko-psychologické
 - naplněnosti tříd, studijních skupin a oddělení v jednotlivých školách a SZ
- promítne se prioritě kraje v oblasti VP + náročnost daného studia
- konstrukce se řídí vyhláškou MŠMT
- *podrobněji viz READER*

Výdaje SR do reg. školství

Tab. Kvantifikace a struktura rozpočtu běžných výdajů ve výdajovém bloku regionálního školství včetně běžných výdajů na PŘO na rok 2014

	Běžné výdaje celkem	Mzdové prostředky	Odvody	Ostatní běžné výdaje	Počet zaměstnanců
	v tis. Kč	v tis. Kč	v tis. Kč	v tis. Kč	
Výdaje RgŠ celkem:	86 567 439	58 871 083	20 599 703	7 096 653	215 482
Přímé výdaje RgŠ:	84 444 774	57 538 182	20 132 859	6 773 733	211 147
- zřizované ÚSC	79 234 584	57 538 182	20 132 859	1 563 543	211 147
- soukromé	4 028 000			4 028 000	
- církevní	1 182 190			1 182 190	
Přímé výdaje PŘO	2 122 665	1 332 901	466 844	322 920	4 335

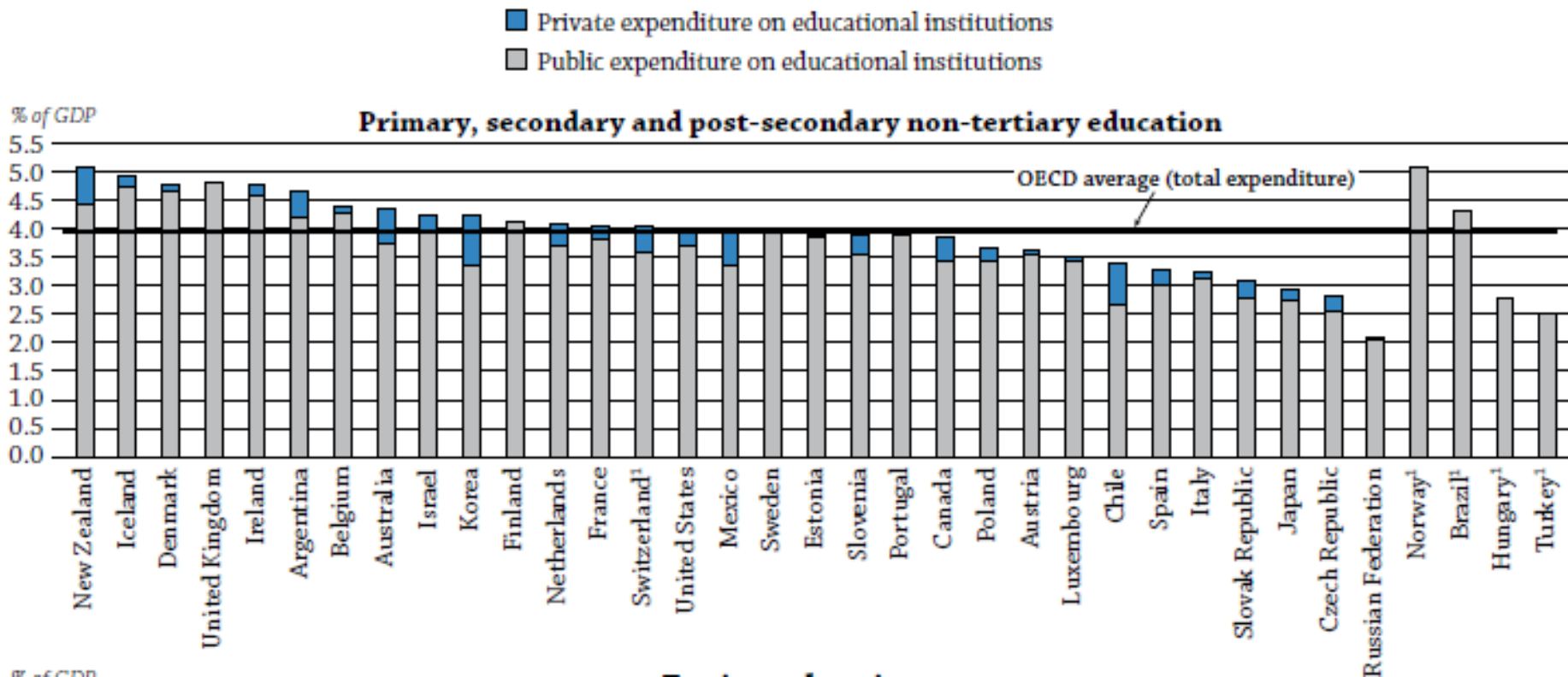
Zdroj: www.msmt.cz/uploads/47408_13_rozpis_RgS_2014.doc

Mezinárodní srovnání

- nejčastěji podíl celkových výdajů na vzdělávání / HDP
- **OECD Education at a Glance 2013**
 - preprimární vzdělávání cca 1/10 celk. výdajů na vzdělávání (cca 0,6 % HDP)
 - primární + sekundární + postsekundární vzdělávání 2/3 celk. výdajů (prům. OECD 3,9 % HDP; ČR 2,8 %)
 - NZ a Norsko více než 5 % HDP
 - v r. 2010 země OECD prům. 6,5 % HDP do vzdělávání (6,3 % VV, 0,2 % SV); ČR pouze 4,7 % HDP
 - Dánsko, Island.. více než 7 % HDP
 - roční výdaje na žáka/studenta 9313 USD (ČR cca 2/3)

Mezinárodní srovnání (II)

Obr. Celkové výdaje na neterciární vzdělávání

ČR: 2,8 % HDP
 EU 21: 3,9 % HDP

Mezinárodní srovnání (III)

Tab. Výdaje na vzdělávací instituce jako % HDP podle zdrojů (veřejné, soukromé) a podle stupně vzdělávání (2010)

Stupeň vzdělávání	PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ			PRIMÁRNÍ, SEKUNDÁRNÍ A POSTSEKUNDÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ		
	Veřejné	Soukromé	Celkem	Veřejné	Soukromé	Celkem
Průměr OECD	0,47	0,08	0,58	3,7	0,3	4,0
Průměr EU 21	0,56	0,06	0,61	3,7	0,2	3,9
Česká republika	0,47	0,04	0,51	2,6	0,3	2,8

Zdroj: Páleníková (2013) - READER

Podpora rodin a žáků

- 3 zdroje – MPSV (dávky na dítě), MŠMT (dotace stravování a ubytování), prostředky zřizovatele (prominutí poplatků)
- zdravotní pojištění hrazené žákům a studentům státem (do 26 let)
- daňové úlevy
- sleva na dopravu
- fyzická podpora (bezplatné školní potřeby / učebnice ve vybraných případech)

Problémové otázky

- finanční závislost malých škol na zřizovateli
- potřeba navýšení mzdových prostředků – atraktivita pro mladé pedagogy
- různý nárok veřejných a soukromých poskytovatelů vzdělání na přidělené finance
- postavení VOŠ – poskytují terciární vzdělávání, ale zcela odlišná pravidla fungování od VŠ

...stávající systém nevyhovují z několika hledisek: kraje de facto neomezené pravomoci → velké rozdíly v normativích pro jednotlivé školy; ekonomicky neefektivní, nezohledňuje kvalitu poskytovaného vzdělávání, nepodporuje optimalizaci škol a školských zařízení, nevytváří stabilní prostředí, co se týká budoucích rozpočtů jednotlivých škol...

→ řešení?

Problémové otázky (II)

- řešení?
- 2011: **koncepční záměr reformy systému financování regionálního školství (MŠMT)**
- upuštění od systému normativů → financování na základě „vzdělávacího standardu“ (*„jasně definovaná optimální organizace škol a optimálního rozsahu vzdělávání“*) – tzv. oborové normativy
- reforma systému financování reg. školství
 - nový systém měl platit od září 2013, reforma ale pozastavena

Zdroje

- Kitzberger (2013). *Řízení regionálního školství*
- Páleníková, M. (2013). *Financování regionálního školství*
- OECD (2013), *Education at a Glance 2013: OECD Indicators*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2013-en>.
Dostupné z <http://www.oecd.org/edu/eag2013%20%28eng%29--FINAL%2020%20June%202013.pdf>.
- www.msmt.cz

READER:

- Mouralová (2014). *Ředitelé*
- Tůmová (2014). *Učitelé*

Děkuji za pozornost!